



Help, mijn pupil wordt 18

Het belang van voortgezette hulpverlening in de
jeugdbescherming aan jongeren met een
verstandelijke beperking.

Sandra van der Burg
Samantha van Elteren

juni 2010



Help, mijn pupil wordt 18

Het belang van voortgezette hulpverlening in de jeugdbescherming
aan jongeren met een verstandelijke beperking.

Master Thesis Orthopedagogiek

Universiteit: Universiteit Utrecht
Werkveld: Gehandicaptenzorg
Auteurs: Sandra van der Burg, studentnummer: 3325733
Samantha van Elteren, studentnummer: 3328813
Opdrachtgever: Jos Zeegers, expertise centrum William Schrikker Groep
Thesisdocent: Gerben Sinnema
Tweede lezer: Marian Jongmans

Voorwoord

Voor u ligt onze masterthesis ‘Help mijn pupil wordt 18; Het belang van voortgezette hulpverlening in de jeugdbescherming aan jongeren met een verstandelijke beperking’. Deze thesis is het sluitstuk van onze master Orthopedagogiek aan de Universiteit van Utrecht. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het expertisecentrum van de William Schrikker Groep (WSG), alwaar verscheidene mensen actief met ons hebben meegedacht over onder andere het onderwerp en de opzet van het onderzoek. Hiervoor willen wij in het bijzonder Marjan Boertjes en Jos Zeegers bedanken. Het onderzoek is deels uitgevoerd binnen de WSG en deels binnen Bureau Jeugdzorg (BJZ) Haaglanden, en had niet tot stand kunnen komen zonder medewerking van de betreffende gezinsvoogden en hun pupillen. Onze dank naar hen is daarom groot. De interviews met pupillen hebben veelal plaatsgevonden op de woongroep of de school van de jongere. Wij zijn hier keer op keer warm ontvangen en willen via deze weg alle betrokkenen bedanken voor de medewerking en gastvrijheid. Een speciale dank gaat daarnaast uit naar Emmy Berben van de Stichting Bureaus Jeugdzorg Haaglanden/Zuid-Holland voor de deelname van BJZ aan dit onderzoek.

Het idee voor een onderzoek naar het sociaal aanpassingsvermogen van pupillen die binnenkort de leeftijdsgrens van 18 jaar bereiken komt voort uit de onmacht van gezinsvoogden. Wanneer hun pupil 18 jaar wordt kunnen zij slechts zorgen dat een onder toezichtstelling juist wordt afgesloten, en dat hulpverlening in het vrijwillige kader wordt opgestart. Uit de praktijk blijkt dat gezinsvoogden de nabije toekomst van hun pupil in veel van deze gevallen somber inzien. Het baart hen zorgen wanneer zij een pupil moeten laten gaan die praktisch nog verre van volwassen is. De WSG zou daarom graag zien dat jongeren met een verstandelijke beperking op hun 18^e jaar niet zonder meer als volwassen beschouwd worden, maar dat zij voor langere tijd hulp vanuit het gedwongen kader kunnen krijgen. Dit onderzoek richt zich op de vraag of deze verandering inderdaad noodzakelijk is.

Voor de leesbaarheid wordt in deze thesis vooral over BJZ gesproken, waar te allen tijde bedoeld wordt op BJZ Haaglanden. Daarnaast wordt veelal gesproken over ‘hij’, uiteraard kan op deze plaatsen ook ‘zij’ gelezen worden.

Wij zijn tevreden met het resultaat, wat mede door onze goede samenwerking tot stand is gekomen. Tot slot willen wij Gerben Sinnema van de Universiteit Utrecht bedanken voor het kritisch meedenken aan ons onderzoek.

Sandra van der Burg

Samantha van Elteren

Samenvatting

Wanneer een jongere 18 jaar wordt is hij volgens de wet volwassen. Dit houdt in dat een eventuele Onder Toezicht Stelling (OTS) vervalt. De gezinsvoogdijinstelling heeft slechts beperkte mogelijkheden tot de ondersteuning van 18+ jongeren. De WSG stelt dat het voor jongeren uit hun doelgroep van belang is dat de beschermingsmaatregel niet op 18-jarige leeftijd komt te vervallen, maar dat deze voor een bepaalde tijd verlengd kan worden. De vraagstelling van dit onderzoek luidt als volgt: *'In welke mate is het van belang dat jongeren die onder toezicht staan bij de William Schrikker Groep na het passeren van de leeftijdsgrens van 18 jaar voortgezette hulp krijgen aangeboden?'*. Deze vraag is beantwoord door het meten van het sociaal aanpassingsvermogen van vijftien tot en met zeventienjarige cliënten van de WSG en BJZ met een ondertoezichtstelling. Het instrument dat hiervoor gebruikt is, is de Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen (BSA), die is afgenomen bij de gezinsvoogd en een interview met de jongere dat gebaseerd is op de BSA. Uit dit onderzoek blijkt dat het sociaal aanpassingsvermogen van pupillen van BJZ groter is dan dat van pupillen van de WSG. De jongeren met een verstandelijke beperking scoren lager op sociaal aanpassingsvermogen dan jongeren zonder verstandelijke beperking. Daarnaast blijkt dat de jongeren hun sociaal aanpassingsvermogen zelf hoger inschatten dan de gezinsvoogd dit doet. Gezien deze resultaten is voortgezette hulpverlening aan jongeren met een verstandelijke beperking en pupillen van de WSG van groot belang.

Inleiding

Jeugdbescherming

In het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind staat dat kinderen recht hebben op een gezonde en evenwichtige ontwikkeling en groei naar zelfstandigheid. Het is de verantwoordelijkheid van de ouders om dit recht te realiseren. In sommige gevallen lukt ouders dit niet, de opvoedtaak is te zwaar of de ouders zijn (tijdelijk) niet in staat hun kind op een goede manier op te voeden. De kinderrechter kan dan een kinderbeschermingsmaatregel opleggen om de ontwikkeling van het kind veilig te stellen. De meest voorkomende en minst inperkende beschermingsmaatregel is de Onder Toezicht Stelling (OTS). De kinderrechter kan een OTS uitspreken over jeugdigen tussen nul en achttien jaar wanneer de jeugdige zodanig opgroeit dat zijn zedelijke of geestelijke belangen of zijn gezondheid ernstig worden bedreigd. Tevens hebben in deze gevallen andere middelen ter afwendings van de bedreiging gefaald of dreigen te falen. Er wordt dan een organisatie voor jeugdbescherming ingeschakeld en de jeugdige krijgt een gezinsvoogd toegewezen (Van der Linden, Ten Siethoff & Zeijlstra-

Rijpstra, 2009). Het ouderlijk gezag wordt door middel van een OTS ingeperkt en de ouders moeten hun gezag delen met een gezinsvoogd. De hulp die ouders en kind van de gezinsvoogd krijgen is niet vrijblijvend. De gezinsvoogd kan eisen stellen aan de ouders en hier indien nodig consequenties aan verbinden, zoals een uithuisplaatsing van het kind.

Wanneer de kinderrechter de OTS uitspreekt, noemt hij welke gezinsvoogdijinstelling betrokken gaat worden bij het gezin. Bureau Jeugdzorg (BJZ) wordt als eerste ingeschakeld en kan pupillen vervolgens doorverwijzen naar andere voogdijinstellingen met een specialisme, zoals bijvoorbeeld het Joods Maatschappelijk Werk en de William Schrikker Groep.

De William Schrikker Groep (WSG) is een landelijk werkende organisatie voor jeugdbescherming, jeugdreclassering en pleegzorg. De WSG richt zich op kinderen met een beperking of een chronische ziekte, en op kinderen van ouders met een beperking. Binnen de jeugdbescherming werken (gezins)voogden, die worden aangesteld wanneer er een kindbeschermingsmaatregel wordt uitgesproken door de kinderrechter. Een jeugd-reclasseerder wordt aangesteld wanneer een kind tussen 12 en 23 jaar in aanraking komt met het strafrecht. De pleegzorg begeleidt pleegouders en gezinnen die een kind met een beperking of chronische ziekte in hun gezin willen verzorgen en opvoeden. Jongeren met een beperking vragen om een specifieke opvoeding en om specifieke zorgvoorzieningen, zoals een medisch kinderdagverblijf of speciaal onderwijs. De William Schrikker Groep heeft gespecialiseerde kennis in huis over de hulpverlening aan kinderen en ouders met een beperking. Zij zijn bekend met de sociale kaart voor de doelgroep en kunnen cliënten hierdoor adequaat verwijzen en aanmelden. Naast de drie hierboven beschreven onderdelen beschikt de WSG over een expertisecentrum. Dit levert een bijdrage aan het ontwikkelen, borgen en overdragen van kennis en vaardigheden die nodig zijn op het grensvlak van jeugdzorg en gehandicaptenzorg. Dit onderzoek wordt uitgevoerd in opdracht van het expertisecentrum en vindt plaats binnen de William Schrikker Jeugdbescherming en Bureau Jeugdzorg (BJZ) Haaglanden.

Een verstandelijke beperking

Mensen functioneren ieder op een eigen intelligentieniveau. Het niveau van intellectueel functioneren bepaalt voor een groot deel of iemand een verstandelijke beperking heeft. Daarnaast is een beperkte sociale redzaamheid een belangrijke indicator. Het intelligentiequotiënt (IQ) speelt een grote rol in de klinische praktijk als het gaat om het vaststellen van een verstandelijke beperking (Stoll, Bruinsma & Konijn, 2004). Bij een IQ-

score van 50 tot 70 spreekt men van een licht verstandelijke beperking. Een IQ-score tussen 70 en 85 wordt volgens de DSM IV als zwakbegaafd geclassificeerd. Het Landelijk Kenniscentrum LVG noemt dat een IQ-score van 70 tot 85 opgevat moet worden als signaal voor een mogelijk licht verstandelijke beperking. Naast het niveau van intelligentie heeft de mate van sociale redzaamheid, ook wel sociaal aanpassingsvermogen genoemd, een meer doorslaggevende rol gekregen. Door screening op deze en andere kenmerken, zoals bijkomende problematiek en de behoefte aan ondersteuning, zal duidelijk worden of cliënten gerekend moeten worden tot de LVG-doelgroep (zie figuur 1) (Landelijk Kenniscentrum LVG, 2005; Stoll, Bruinsma & Konijn, 2004).

LVG-specifieke kenmerken:	En bijkomende kenmerken / problematiek	Komen tot uiting in:
Intelligentie IQ 50-85	Leerproblemen	Ernstige gedragsproblemen
Beperkt sociaal aanpassingsvermogen	Psychiatrische stoornis	
	Medische – organische problemen	
	Problemen in gezin en sociale context	
En leiden tot: Chroniciteit / Langdurige behoefte aan ondersteuning		

Figuur 1: Model van de LVG-problematiek (Landelijk Kenniscentrum LVG, 2005)

Een verstandelijke beperking en sociaal aanpassingsvermogen

Een belangrijk criterium voor een licht verstandelijke beperking is een beperkt sociaal aanpassingsvermogen. Beperkingen in het sociaal aanpassingsvermogen komen tot uiting in de adaptieve vaardigheden, dit zijn conceptuele, sociale en praktische vaardigheden (Lekkerkerker & Schouten, 2009). Kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking hebben tekortkomingen in hun sociale competentie (Kasari & Bauminger, 1998), waarmee bedoeld wordt op sociale, emotionele, cognitieve en gedragsvaardigheden die een individu nodig heeft voor succesvol adaptief functioneren (Davidson, Welsh & Bierman, 2006). Beperkingen in de adaptieve vaardigheden van een individu zijn een voorspeller voor een verminderd algemeen functioneren (variërend van aankleden tot werken), wat tot gevolg heeft dat de betreffende persoon in mindere mate onafhankelijk kan leven (Soenen, Berckelaar-Onnes & Scholte, 2009). Shah (1986) (zoals geciteerd in Beadle-Brown, Murphy, Wing,

Gould, Shah, & Holmes, 2000) benoemt dat een lager IQ significant samenhangt met een verminderde onafhankelijkheid en zelfredzaamheid.

Jongeren met een verstandelijke beperking vertonen problemen met abstract denken, waardoor zij moeilijk kunnen generaliseren over situaties. Zo vindt een jongere met een verstandelijke beperking die geleerd heeft brood te kopen bij de bakker het moeilijk om deze aangeleerde vaardigheden toe te passen als hij naar de slager gaat. Hij kan niet overzien dat veel aspecten van beide situaties hetzelfde zijn. LVB-jongeren zijn erg afhankelijk van anderen omdat zij een beperkte praktische zelfredzaamheid hebben en erg beïnvloedbaar zijn (Verstegen, 2005). Jeugdigen met een licht verstandelijke beperking hebben om verschillende redenen een langdurige behoefte aan ondersteuning (door bijkomende psychiatrische problematiek, emotionele en gedragsproblematiek en ouderlijke stress). Door hun beperkt sociaal aanpassingsvermogen raken LVB-jongeren sneller van slag, of in paniek. Zij zijn slecht opgewassen tegen veranderingen en spanning. Ze zullen in de meeste gevallen een blijvend beroep doen op vormen van begeleiding en opvang (Moonen & Verstegen, 2006). Veel van deze jeugdigen hebben ondersteuning nodig bij de overgang naar een andere levensfase en wanneer zij geconfronteerd worden met nieuwe complexe situaties. De cognitieve beperkingen blijven immers bestaan (Stoll, Bruinsma & Konijn, 2004). De ontwikkelingstheorie van Zigler (1982) gaat er van uit dat de ontwikkeling van een persoon met een verstandelijke beperking trager verloopt en eerder zijn 'plafond' bereikt (Kraijer & Plas, 2006). Dit houdt in dat er wel progressie in het functioneren is, maar dat de verstandelijke beperking niet geneesbaar is. Dit betekent dat kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking altijd gestimuleerd moeten worden om actie te ondernemen, met andere woorden; zij moeten hun leven lang gesteund worden in het 'onafhankelijk' functioneren (Power, 2008).

Behoeftte aan ondersteuning

Brisenden (1989) (zoals geciteerd in Power, 2008) stelt dat onafhankelijkheid niet moet worden gezien als de mogelijkheid van een individu om voor zichzelf te zorgen zonder hulp, maar dat onafhankelijkheid wordt gecreëerd door het krijgen van hulp wanneer, en op de manier waarop, een individu hier behoefte aan heeft. Kinderen en jongeren met een verstandelijke beperking kunnen enerzijds heel zelfstandig functioneren, mits zij de juiste vorm van begeleiding krijgen. Anderzijds blijven ze hun hele leven bovengemiddeld afhankelijk (Lemon & Lemon, 2003). Zowel jongeren met als zonder beperking hebben hulpbehoeften. Er bestaat echter een groot gat tussen de jongeren die een hulpbehoefte

hebben, en de jongeren die ook daadwerkelijk hulp krijgen. Dit hangt van meerdere factoren af. Er bestaan verschillende wegen om hulp te krijgen, zo kan de jongere zelf hulp zoeken maar kunnen ook de ouders dit voor de jongere doen. Voor jongeren met een verstandelijke beperking geldt meestal dat de ouders de problemen signaleren en hulp zoeken. Dit omdat de meeste beperkte jongeren hun (psychische) gesteldheid en hulpvraag niet goed duidelijk kunnen maken. Een belangrijk aspect van hulp zoeken voor een jongere met een beperking is de herkenning van de problematiek door ouders. Ouders die hoger zijn opgeleid blijken dit beter te doen dan ouders met een lagere opleiding. Bekend is echter dat ouders van kinderen met een beperking gemiddeld lager zijn opgeleid, of zelf ook een beperking hebben. Dit is van grote negatieve invloed op het zoeken van hulp (Douma, 2006).

Een verstandelijke beperking en volwassenheid

Wanneer een jongere 18 jaar wordt is hij volgens de wet volwassen. Dit houdt in dat een eventuele Onder Toezicht Stelling (OTS) eindigt. Dit geldt voor alle jongeren die de leeftijdsgrens van 18 jaar passeren, dus zowel voor normaal begaafde jongeren als voor jongeren met een verstandelijke beperking. In dit geval is er geen toezicht meer vanuit de voogdijinstelling. Het gevolg is veelal dat hiermee ook de hulpverlening stopt en jongeren in de problemen komen, ze verzanden niet zelden in oud probleemgedrag (Hoekstra, 2010). De gezinsvoogdijinstelling heeft slechts beperkte mogelijkheden tot de ondersteuning van 18+ jongeren. Er wordt vooral vóór het achttiende levensjaar van de jongere naar een zo groot mogelijke zelfstandigheid toegewerkt (Kooijman, 2009).

Naar aanleiding van signalen dat de jeugdzorg voor jongeren vanaf 18 jaar hapert, heeft het ministerie voor Jeugd en Gezin hier in 2009 een onderzoek naar laten uitvoeren door het Verwey- Jonker instituut. Het onderzoek heeft aangetoond dat de leeftijdsgrens van 18 jaar daadwerkelijk leidt tot belemmeringen in de hulpverlening aan een groep kwetsbare jongeren in de leeftijd van 18 tot 23 jaar. Deze groep bestaat vooral uit jeugdigen die nog niet in staat zijn om zelfstandig te functioneren, terwijl de Nederlandse wet hier wel van uit gaat. Het betreft in dit geval veelal jongeren die kampen met psychiatrische problemen, zwerfjongeren of jongeren met een licht verstandelijke beperking (Steketee, Vandenbroucke & Rijkschroeff, 2009). Er bestaan enkele mogelijkheden voor hulp aan jongeren die de leeftijdsgrens van 18 jaar passeren. Zo kan een jongere onder curatele of bewindvoering gesteld worden, of kan er gekozen worden voor mentorschap. In 1998 is de wet op mentorschap geëvalueerd (Vilans, 2007). Het bleek dat voor slechts 5% van de jeugdigen die hier gebruik van maakt een professionele mentor wordt aangesteld. In de overige 95% wordt

een familielid of naaste benoemd. In 2002 waren er 48.000 beschermingsbewinden van kracht, waarvan slechts een kleine 6000 door een stichting of andere rechtspersoon werden uitgevoerd (Blankman, 2002). Dit komt neer op 12,5% professionele bewindvoerders. Wat hieruit blijkt is dat maar in enkele gevallen een professionele hulpverlener wordt ingezet, terwijl het grootste gedeelte wordt ingevuld door (veelal niet professionele) familie of naasten. Dit kan de effectiviteit van de maatregel ten nadele beïnvloeden, omdat de kans bestaat dat de jongere niet de hulp krijgt aangeboden die in feite nodig zou zijn. Een andere mogelijkheid voor hulp na het 18^e levensjaar is verlengde jeugdzorg (Steketee et al.), ook wel voortgezette hulpverlening genoemd (van der Linden, ten Siethoff & Zeijlstra-Rijpstra, 2009). Dit houdt in dat de jeugdzorg vervolgd kan worden na het 18^e jaar, mits deze al gestart was of binnen een half jaar na beëindiging van de jeugdzorg wordt vervolgd. Deze hulp kan echter alleen worden geboden op vrijwillige basis, wat een belangrijk knelpunt is (Steketee et al.). Uit ervaring van de medewerkers van de William Schrikker Groep blijkt dat jongeren uit hun doelgroep veelal niet in staat zijn om te beoordelen of zij verlengde jeugdzorg nodig hebben. Deze jongeren zien vooral de nadelen van de hulpverlening en willen om deze reden na hun 18^e jaar geen hulp meer aannemen, terwijl zij juist deel uitmaken van de eerder genoemde kwetsbare groep. Veel licht verstandelijk beperkte jongeren hebben daarnaast moeite hun beperking te accepteren. Ze willen het liefst zo normaal mogelijk leven en ze hebben vaak al lang in de gedwongen hulpverlening gezeten, waardoor ze op hun 18^e denken: “nu mag ik lekker alles zelf doen” (Kooijman, 2009).

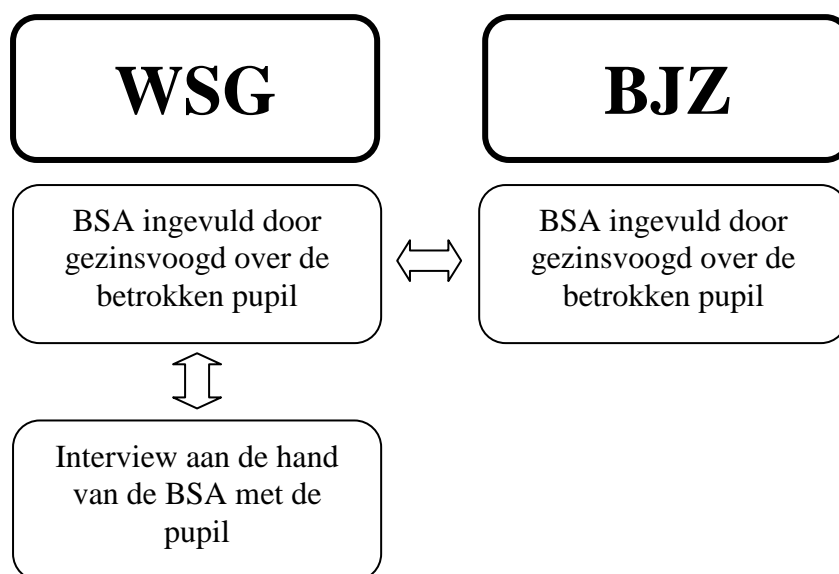
De WSG stelt dat het voor jongeren uit hun doelgroep van belang is dat de beschermingsmaatregel (bijvoorbeeld OTS) niet op 18-jarige leeftijd komt te vervallen, maar dat deze voor een bepaalde tijd verlengd kan worden. De medewerkers van het Expertisecentrum van de WSG stellen dat een maatregel zoals bewindvoering lang niet altijd de oplossing is voor de problematiek. Zij zijn van mening dat er georiënteerd moet worden op mogelijke alternatieven, zoals verplichte voortgezette hulpverlening.

Het onderzoek

Vanuit bovenstaande probleembeschrijving zijn een vraagstelling en onderzoeksvragen geformuleerd. Het doel van dit onderzoek is om antwoord te geven op deze vragen. De vraagstelling van het onderzoek luidt:

‘In welke mate is het van belang dat jongeren die onder toezicht staan bij de William Schrikker Groep na het passeren van de leeftijdsgrens van 18 jaar voortgezette hulp krijgen aangeboden?’

Dit onderzoek is bedoeld om inzicht te krijgen in het sociaal aanpassingsvermogen van vijftien tot en met zeventienjarige cliënten van de WSG met een ondertoezichtstelling. Dit wordt gedaan door een vergelijking te maken met vijftien tot en met zeventienjarige cliënten van BJZ met een ondertoezichtstelling. De keuze om een vergelijking te maken met pupillen van BJZ is gemaakt omdat deze groep jongeren op veel facetten overeen komt met de testgroep van de WSG. De variabele waarop deze twee groepen zich in theorie van elkaar onderscheiden is het intelligentieniveau. Het is reeds bekend dat er bij beide voogdijinstellingen uitzonderingen zijn waar rekening mee gehouden moet worden. De andere variabelen, zoals leeftijd en ondertoezichtstelling, zijn zo goed als gelijk. De vergelijking wordt gebaseerd op de kennis en het inzicht van de gezinsvoogd van de pupil. Daarnaast wordt het sociaal aanpassingsvermogen van de WSG-clieënten gemeten door hen te interviewen. Het doel hiervan is om een vergelijking te maken tussen het niveau van sociale aanpassing volgens de gezinsvoogd en het niveau van sociale aanpassing volgens de jongere zelf. In figuur 2 is dit schematisch weergegeven.



Figuur 2: Schematische weergave onderzoek

Er is in dit onderzoek gekozen voor jongeren van 15 t/m 17 jaar omdat jongeren van 18 jaar en ouder niet meer onder toezicht staan. Dit maakt het erg moeilijk om hen te bereiken. De ervaring van de medewerkers van de WSG is dat hun pupillen op hun 18^e jaar een vergelijkbaar sociaal aanpassingsvermogen hebben met de periode tussen hun 16^e en 18^e jaar. Gezien het relatief kleine aantal pupillen van 17 jaar, is de leeftijdsgrens van de steekproef aangepast naar 15 jaar.

Uit literatuuronderzoek dat beschreven staat onder het kopje *een verstandelijke beperking en sociaal aanpassingsvermogen*, blijkt dat jongeren met een verstandelijke beperking (mede door hun beperkte sociaal aanpassingsvermogen) langdurige behoefte hebben aan ondersteuning en hulpverlening. Om deze reden is er voor gekozen om het sociaal aanpassingsvermogen van pupillen te meten om de mate aan te tonen waarin jongeren met een verstandelijke beperking voortgezette hulpverlening nodig hebben.

Jongeren van 18 jaar en ouder ontvangen geen hulp meer vanuit het gedwongen kader. Dit maakt dat zij zelf verantwoordelijk zijn voor het zoeken en aannemen van hulp. Eerder is beschreven dat dit voor jongeren met een verstandelijke beperking erg moeilijk is. De veronderstelling van de medewerkers van het expertisecentrum van de WSG is dat zij hun problematiek onderschatten en daarom hulp niet nodig achten.

Hieruit komen de volgende twee onderzoeksvragen voort:

- 1. Bestaat er een significant verschil tussen het sociaal aanpassingsvermogen van cliënten van de William Schrikker Groep en cliënten van Bureau Jeugdzorg uit de leeftijdsgroep vijftien tot en met zeventien jaar, met een ondertoezichtstelling, geconcludeerd uit de door de gezinsvoogden ingevulde Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen?*
- 2. Bestaat er een significant verschil tussen het sociaal aanpassingsvermogen van cliënten van de William Schrikker Groep uit de leeftijdsgroep vijftien tot en met zeventien jaar, met een ondertoezichtstelling, geconcludeerd uit de door gezinsvoogden ingevulde Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen en het sociaal aanpassingsvermogen van de jongeren, door hen zelf ingeschat?*

Methode

Steekproef

In dit onderzoek wordt een uitspraak gedaan over de cliënten van de William Schrikker Groep en Bureau Jeugdzorg met een Onder Toezicht Stelling, in de leeftijdsgroep vijftien tot en met zeventien jaar, die vallen onder regio Haaglanden.

Er wordt gebruik gemaakt van een getrapte steekproef bij zowel de WSG als BJZ om aan een willekeurige groep respondenten te komen. De steekproef wordt getrokken uit het Informatiesysteem Jeugdzorg (IJ), waarin een selectie gemaakt wordt van 15 tot en met 17 jarige pupillen uit de regio Haaglanden. Het totaal aantal deelnemers aan dit onderzoek is 110,

waarvan 35 gezinsvoogden van de WSG, 40 gezinsvoogden van BJZ, en 35 cliënten van de WSG worden benaderd voor dit onderzoek.

Instrumenten

De Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen (BSA) is een screeningsinstrument in de vorm van een vragenlijst, welke het sociaal aanpassingsvermogen in kaart brengt. De BSA heeft twee verschillende versies. De versie die voor dit onderzoek gebruikt wordt, is de BSA-j, deze is voor jongeren die het (speciaal) basisonderwijs hebben afgerond. Naast deze versie bestaat ook de BSA-k, deze is voor jongeren die op het (speciaal) basisonderwijs zitten. De BSA kan ingevuld worden door hulpverleners die betrokken zijn bij de cliënt. Beide versies hebben 18 items. Deze zijn geformuleerd als stellingen met de keuzemogelijkheden; *klopt helemaal niet, klopt een beetje, klopt helemaal en weet niet*. Een voorbeeld van een stelling is: *'Jeugdige loopt weg uit lastige situaties'*.

Het oorspronkelijke doel van de BSA is om bij een vermoeden van lvg-problematiek te kijken of het niveau van sociaal aanpassingsvermogen dit vermoeden bevestigt en of er uitgebreider onderzoek nodig is. Er zijn drie typen sociaal aanpassingsvermogen; waarschijnlijk redelijk/goed, mogelijk beperkt of waarschijnlijk beperkt. In het geval van de laatste twee mogelijkheden dient er uitgebreider onderzoek plaats te vinden (Lekkerkerker & Schouten, 2009). Onlangs is de kwaliteit van de BSA onderzocht. Uit dit onderzoek komen de betrouwbaarheid (alpha van .90) en interne validiteit goed naar voren. Gezien het kleine aantal onderzochte jongeren kan er geen uitspraak gedaan worden over de externe validiteit (Schouten, Lekkerkerker & Konijn, 2009).

Om te onderzoeken hoe de jongeren zelf hun sociaal aanpassingsvermogen beoordelen, wordt bij hen een interview afgenomen. In het interview wordt elke stelling van de BSA omgezet in één vraag aan de jongere. Vervolgens zal de jongere zelf aangeven in hoeverre hij vindt dat het betreffende item bij hem past. De antwoordcategorieën komen overeen met die van de BSA, zodat het maken van een vergelijking mogelijk is.

Procedure

De BSA vragenlijsten zullen worden afgenomen bij gezinsvoogden van zowel de WSG als BJZ. De afname zal digitaal plaatsvinden, door de lijsten per email toe te sturen. Ter aankondiging van deze mail zal bij de WSG het onderzoek mondeling worden toegelicht door de onderzoekers tijdens een teamvergadering. Bij BJZ zal deze aankondiging gedaan worden in een bericht van de senior beleidsmedewerker Onderzoek, Ontwikkeling en Opleiding (O3).

Bij de interviews met de pupillen van de WSG wordt rekening gehouden met de belangen van het kind. Zo wordt het interview gehouden op een, voor de jongere bekende plaats, zoals op school of op de woongroep. De invloed van derden, zoals de gezinsvoogd of familieleden, wordt tijdens de interviews zoveel mogelijk beperkt om de jongere in de gelegenheid te stellen zijn eigen mening te geven. Dit wordt gedaan door het interview bijvoorbeeld in een andere kamer te houden. Voordat de interviewvragen aan de jongeren gesteld worden, wordt kort uitgelegd wat het doel van dit onderzoek is en wat er met de antwoorden van de jongeren gedaan zal worden. Tevens wordt benoemd dat er geen goede of foute antwoorden zijn. Er wordt benadrukt dat het gaat om de mening van de jongere, dat het van belang is dat hij zegt wat hij zelf denkt.

De antwoordcategorieën van het interview zijn visueel gemaakt door kaarten in verschillende kleuren (rood, geel, groen, wit) met hierop de verschillende antwoordcategorieën. Mensen met een verstandelijke beperking zijn vaak meer visueel dan verbaal ingesteld, het gebruik maken van visuele antwoordcategorieën kan daarom helpend zijn bij het afnemen van interviews (As, 2009).

Data analyse

Bij een verschilvraagstelling gaat het altijd om een verschil op een bepaalde variabele, tussen twee of meer groepen. Die groepen zijn dan opgesplitst aan de hand van een bepaald kenmerk (Baarda, de Goede en van Dijkum, 2007). In dit onderzoek is de splitsingsvariabele voor onderzoeksvraag 1 de gezinsvoogdijinstelling. Voor onderzoeksvraag 2 is dit de jongere en de gezinsvoogd van de WSG. De testvariabele voor beide vragen is het sociaal aanpassingsvermogen van de pupillen.

Voor het beantwoorden van onderzoeksvraag 1, betreffende het verschil tussen het sociaal aanpassingsvermogen van WSG pupillen en BJZ pupillen, zal bij de SPSS analyse gebruik gemaakt worden van een Independent Sample T-test. Dit ten eerste omdat de splitsingsvariabele van nominaal meetniveau is met slechts twee categorieën; de WSG en BJZ. Er wordt onderzocht wat het verschil is tussen deze twee categorieën. De afhankelijke variabele is van (quasi) interval meetniveau. Er wordt bekeken of de overige variabelen (bijvoorbeeld geslacht) significant samenhangen met het niveau van sociaal aanpassingsvermogen. Voor de variabelen van minimaal ordinaal meetniveau wordt hiervoor gebruik gemaakt van de Kruskal-Wallisstoets.

Voor het beantwoorden van onderzoeksvraag 2; het verschil tussen het sociaal aanpassingsvermogen van WSG pupillen gewaardeerd door de gezinsvoogd en gewaardeerd

door de jongere zelf, kan gebruik gemaakt worden van een Related Sample T-test. Omdat onze steekproef vrij klein is, met minder dan 30 paren respondenten, hebben wij gekozen voor een Wilcoxon Signed-rankstoets. Deze analyse is minder gevoelig voor extreme scores en wordt daarom vaak gebruikt bij kleine steekproeven (Baarda, de Goede en van Dijkum, 2007). De splitsingsvariabele is van nominaal meetniveau met slechts twee categorieën; de gezinsvoogd en de pupil van de WSG. De twee categorieën zijn gekoppeld en de onafhankelijke variabele is gemeten op (quasi) interval meetniveau.

Resultaten

In totaal bevatte de steekproef van dit onderzoek 35 gezinsvoogden en bijbehorende pupillen van de WSG en 40 gezinsvoogden van BJZ. Dit zijn ook de gezinsvoogden en pupillen die zijn benaderd voor deelname aan het onderzoek. Voor de gezinsvoogden van de WSG is het responspercentage 100% (35 gezinsvoogden), voor de pupillen van de WSG is het responspercentage 57% (20 pupillen). Voor de gezinsvoogden van BJZ is het responspercentage 75% (30 gezinsvoogden). De resultaten en onderzoeksuitspraken zullen hierop gebaseerd zijn. Zie tabel 1 voor de beschrijvende statistieken. Van één pupil van BJZ ontbreekt de informatie van zijn verblijfplaats.

Homogeniteit

De BSA is een bestaand instrument waarvan de homogeniteit reeds door de makers is getoetst, hieruit kwam een alpha van .90. Dit betekent dat met 90 procent zekerheid gezegd kan worden dat de 18 items hetzelfde begrip meten (Schouten, Lekkerkerker & Konijn, 2009). In dit onderzoek is ook naar de homogeniteit tussen de items gekeken, om dit te kunnen vergelijken met de homogeniteit tussen de interviewvragen. De alpha van de BSA-items is wederom .90, wat zeer hoog is. De alpha van de interviewvragen valt duidelijk lager uit, deze is .40. Een mogelijke verklaring voor dit verschil is dat het aantal respondenten van het interview slechts 20 is, en de alpha van de BSA gebaseerd is op 65 respondenten. Wanneer gekeken wordt naar de alpha wanneer een item uit het interview zou worden verwijderd, kan een alpha van .54 behaald worden bij verwijdering van interviewvraag 4. Er is overwogen om deze vraag niet mee te nemen in de analyse. In de oorspronkelijke BSA valt deze vraag echter niet slecht uit, de alpha blijft gelijk. Er is besloten om daarom alle 18 interviewvragen mee te nemen in de analyse. De 18 originele stellingen geven samen een beeld van het sociaal aanpassingsvermogen, in iedere stelling komt echter een ander aspect van sociale aanpassing

aan de orde. Om deze reden is het van belang dat de alle 18 aspecten aan de jongere gevraagd worden.

Tabel 1: Beschrijvende statistieken van de variabelen, verdeeld over de WSG en BJZ.

Variabele		N		%	
		WSG	BJZ	WSG	BJZ
Geslacht	Jongens	19	17	54.3%	56.7%
	Meisjes	16	13	45.7%	53.3%
IQ	50-69	11	1	31.4%	3.3%
	70-84	14	8	40%	26.7%
	85-99	9	14	25.7%	46.7%
	100-114	0	5	0%	16.7%
	>115	1	2	2.9%	6.7%
Verblijfplaats	Ouder(s)	16	15	45.7%	50%
	Pleegouders	5	1	14.3%	3.3%
	Residentieel	14	13	40%	43.3%
Leeftijd in jaren	15.5 – 16	4	1	11.4%	3.3%
	16 – 16.5	5	4	14.3%	13.3%
	16.5 – 17	9	11	25.7%	36.7%
	17 – 17.5	10	11	28.6%	36.7%
	17.5 – 18	7	3	20%	10%

N = WSG 35 en BJZ 30

Onderzoeksvraag 1

Voor het beantwoorden van de eerste onderzoeksvraag: ‘Bestaat er een significant verschil tussen het sociaal aanpassingsvermogen van cliënten van de William Schrikker Groep en cliënten van Bureau Jeugdzorg uit de leeftijdsgroep vijftien tot en met zeventien jaar, met een ondertoezichtstelling, geconcludeerd uit de door de gezinsvoogden ingevulde *Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen?*’ is gebruik gemaakt van de independent sample t-test en de Kruskal-Wallis. De oorspronkelijke vierpuntsschaal is voorafgaande aan de analyse omgezet in een driepuntsschaal. De categorie ‘klopt helemaal’ is in de analyse gekoppeld aan de waarde 3, de categorie ‘klopt een beetje’ heeft de waarde 2 gekregen, en de categorie ‘klopt helemaal niet’ heeft waarde 1 toegekend gekregen. De vierde antwoordcategorie (weet niet) is gekoppeld aan een waarde van 0, zodat de totaalscore op

sociaal aanpassingsvermogen niet omhoog zou gaan wanneer iemand ‘weet niet’ heeft ingevuld. De totaalscore van iedere respondent is gedeeld door het aantal stellingen of vragen waarop hij een waarde van 1, 2 of 3 toegekend heeft gekregen. Op deze manier heeft iedere respondent een gemiddelde score tussen de 1 en 3 gekregen voor zijn sociaal aanpassingsvermogen (zie tabel 2). Deze gemiddelden zijn gebruikt voor het analyseren van onderzoeksvraag 1.

Tabel 2: Waarden sociaal aanpassingsvermogen.

R	WSG		R	BJZ
	SA gezinsvoogd	SA jeugdige		SA gezinsvoogd
1	2,39		1	2,72
2	2,56	2,50	2	2,78
3	1,69		3	2,13
4	2,44		4	2,80
5	2,06	2,33	5	1,69
6	1,40	2,83	6	3,00
7	2,07	2,71	7	1,63
8	2,73	2,67	8	2,39
9	1,73		9	3,00
10	2,00	2,50	10	1,72
11	2,60	2,61	11	1,71
12	1,00	2,33	12	1,89
13	1,89	2,12	13	2,50
14	1,72	2,56	14	1,89
15	1,39	2,50	15	1,71
16	1,44	2,28	16	2,28
17	1,39	2,35	17	1,78
18	1,33		18	2,72
19	2,75	2,89	19	1,88
20	2,67	2,63	20	2,33
21	2,00		21	2,87
22	2,60		22	2,94
23	1,81	2,28	23	1,33
24	1,83	2,72	24	2,76
25	2,88	2,47	25	2,36
26	1,88		26	2,38
27	2,00		27	1,78
28	1,15		28	2,19
29	1,83		29	2,94
30	2,76		30	2,71
31	2,17	2,50		
32	2,06			
33	2,21	2,61		
34	1,75			
35	1,94			

R = Respondent

SA gezinsvoogd = Waarde op sociaal aanpassingsvermogen volgens de gezinsvoogd

SA jeugdige = Waarde op sociaal aanpassingsvermogen volgens de jeugdige

Het verschil tussen het sociaal aanpassingsvermogen van de pupillen, beoordeeld door de gezinsvoogden van de WSG en BJZ verschilt significant ($p = .023$) per voogdijinstelling. Gemiddeld krijgen de pupillen van de WSG een score van 2.00 met een standaarddeviatie (SD) van .49 tegenover een score van 2.29 met een SD van .50 voor de pupillen van BJZ. Er is gecontroleerd in hoeverre het IQ, het geslacht, de leeftijd en de verblijfplaats van de jongere in relatie staat tot zijn sociaal aanpassingsvermogen volgens de gezinsvoogd. Dit is zowel van beide voogdijinstellingen samen, als voor ieder apart bekeken (zie tabel 3).

Tabel 3: Significantie van de relatie tussen de variabelen.

Variabele		SA =			p =		
		WSG en BJZ	WSG	BJZ	WSG en BJZ	WSG	BJZ
Geslacht	Jongens	2,07	1,93	2,23	.252	.358	.415
	Meisjes	2,22	2,09	2,38			
IQ	50-69	2,02	2,03	1,88	.040	.404	.153
	70-84	1,99	1,97	2,04			
	85-99	2,17	1,93	2,32			
	100-114	2,42	-	2,42			
	>115	2,90	2,76	2,97			
Verblijfplaats	Ouder(s)	2,17	2,07	2,27	.400	.391	.269
	Pleegouders	2,30	2,16	3,00			
	Residentieel	2,04	1,87	2,22			
Leeftijd in jaren	15	1,96	2,01	1,78	.789	.244	.278
	16	2,14	2,11	2,16			
	17	2,16	1,91	2,47			

SA = Gemiddelde waarde op sociaal aanpassingsvermogen

p = Significantie

Uit de tabel blijkt dat slechts één variabele significant ($p = .040$) in relatie staat tot het sociaal aanpassingsvermogen van de jongere, dit is het IQ. Deze significantie geldt alleen wanneer beide voogdijinstellingen samen genomen worden, waarschijnlijk vanwege de steekproefgrootte en de spreiding wat betreft IQ binnen beide groepen.

De jongeren zijn op basis van hun IQ in twee groepen verdeeld; jongeren met een licht verstandelijke beperking (IQ <50 – 85) en jongeren zonder verstandelijke beperking (IQ 85 – >114). Voor deze onderscheiden groepen bestaat er een significant verschil ($p = .029$) tussen het gemiddelde op sociaal aanpassingsvermogen zoals door de gezinsvoogd beoordeeld. De jongeren met een licht verstandelijke beperking hebben een gemiddelde waarde van 2.00 met een SD van .48 en jongeren zonder verstandelijke beperking hebben een waarde van 2.28 met een SD van .52.

Onderzoeksvraag 2

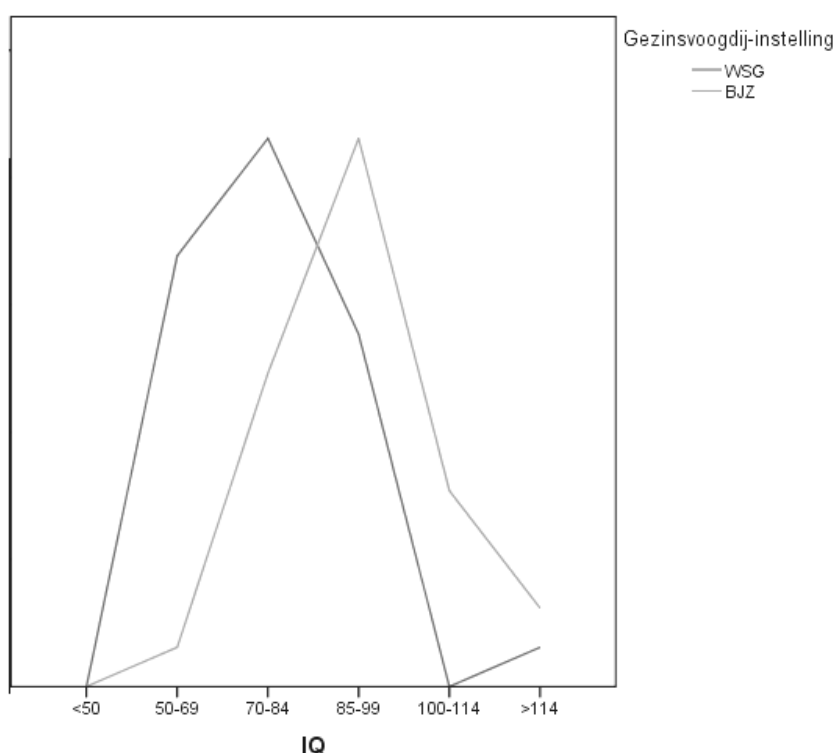
Voor het beantwoorden van onderzoeksvraag 2: *‘Bestaat er een significant verschil tussen het sociaal aanpassingsvermogen van cliënten van de William Schrikker Groep uit de leeftijdsgroep vijftien tot en met zeventien jaar, met een ondertoezichtstelling, geconcludeerd uit de door gezinsvoogden ingevulde Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen en het sociaal aanpassingsvermogen van de jongeren, door hen zelf ingeschat?’* is gebruik gemaakt van de Wilcoxon Signed-rankstoets. Ook bij deze analyse is gebruik gemaakt van de driepuntsschaal zoals beschreven bij onderzoeksvraag 1. Voor het beantwoorden van deze vraag is daarnaast een gemiddelde waarde uitgerekend van het sociaal aanpassingsvermogen door de jongere zelf beoordeeld. Deze gemiddelden zijn gebruikt voor het analyseren van onderzoeksvraag 2.

De gemiddelde waarde die de jongere zichzelf toekent is 2.52 met een SD van .20, waar de gezinsvoogd de jongere een gemiddelde waarde van 2.03 met een SD van .54 toekent. Het verschil tussen de beoordeling van het sociaal aanpassingsvermogen door de jongeren zelf en de beoordeling hiervan door de gezinsvoogd is significant ($p = .001$) gebleken. Van de 20 respondenten zijn er 16 jongeren die zichzelf een hogere waarde op sociaal aanpassingsvermogen hebben gegeven in vergelijking tot de waarde aangegeven door de gezinsvoogd (zie tabel 2). In slechts 4 gevallen blijkt de gezinsvoogd het sociaal aanpassingsvermogen van de jongere hoger in te schalen dan de jongere zelf.

Conclusie

De eerste onderzoeksvraag van dit onderzoek betreft de vraag of er een verschil bestaat tussen het sociaal aanpassingsvermogen van pupillen van de WSG en BJZ. Het is significant gebleken dat de pupillen van de WSG een lager sociaal aanpassingsvermogen hebben dan pupillen van BJZ. Daarnaast bestaat er een significant verschil op sociaal aanpassingsvermogen wanneer gekeken wordt naar het IQ, ongeacht de voogdijinstelling. Het

blijkt dat pupillen met een IQ tussen de 50 en 84 minder sociaal aangepast zijn dan pupillen met een IQ van boven de 85. De steekproef van de WSG bevat 25 jongeren met een IQ lager dan 85, voor BJZ zijn dit er slechts 9. Dit is een mogelijke verklaring voor het verschil op sociaal aanpassingsvermogen tussen beide voogdijinstellingen. Gezien de doelgroepomschrijving zouden jongeren met een verstandelijke beperking tot de doelgroep van de WSG behoren en jongeren zonder verstandelijke beperking onder toezicht gesteld staan bij BJZ. Uit dit onderzoek blijkt dat het in praktijk ook voorkomt dat jongeren met een IQ lager dan 85 pupil zijn van BJZ (zie figuur 3). Aangezien het sociaal aanpassingsvermogen significant lager uitvalt voor jongeren met een IQ lager dan 85, zijn de onderzoeksuitspraken relevant voor beide voogdijinstellingen.



Figuur 3: IQ verdeling voor beide voogdijinstellingen

De tweede onderzoeksvraag betreft het verschil tussen het sociaal aanpassingsvermogen van pupillen van de WSG zoals door de jongere zelf, en zoals door zijn gezinsvoogd beoordeeld. Het is significant gebleken dat de pupillen van de WSG zichzelf hoger inschatten betreffende het sociaal aanpassingsvermogen dan hun gezinsvoogd dit doet. Van de geïnterviewde jongeren schat 80% zichzelf hoger in dan zijn gezinsvoogd. Uit dit onderzoek blijkt dat het grootste gedeelte van de pupillen van de WSG een positiever beeld over hun sociaal aanpassingsvermogen hebben dan waarschijnlijk de realiteit is. Dit kan betekenen dat zij hun problematiek onderschatten en daardoor hulp niet nodig achten. De

motivatie voor hulp in het vrijwillige kader na hun 18^e levensjaar zal om deze reden vermoedelijk zeer laag zijn.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt: *'In welke mate is het van belang dat jongeren die onder toezicht staan bij de William Schrikker Groep na het passeren van de leeftijdsgrens van 18 jaar voortgezette hulp krijgen aangeboden?'*. Zoals eerder genoemd heerst er bij gezinsvoogden van jongeren die de leeftijdsgrens van 18 jaar naderen onrust over het toekomstperspectief van hun pupil. Zij pleiten voor een alternatieve oplossing voor deze jongeren naast de bestaande, veelal vrijwillige, hulpverlening. De resultaten van dit onderzoek ondersteunen de noodzaak van voortgezette hulpverlening voor pupillen met een verstandelijke beperking, en voor pupillen van de WSG in het algemeen. Deze uitspraak is gebaseerd op het onderzochte sociaal aanpassingsvermogen van pupillen van de WSG en BJZ. Gezien het significante verschil tussen het sociaal aanpassingsvermogen van jongeren van de WSG en BJZ, is het aannemelijk dat voortgezette hulpverlening voor pupillen van de WSG in grote mate van belang is. Daarnaast is gebleken dat het sociaal aanpassingsvermogen significant lager uitvalt voor jongeren met een IQ lager dan 85. Deze jongeren blijken ook onder toezicht te staan bij BJZ, wat maakt dat voortgezette hulpverlening tevens voor hen van noodzaak kan zijn.

Discussie

Over jongeren van 18 jaar en ouder die in het verleden onder toezicht hebben gestaan zijn weinig concrete gegevens bekend. Er is geen zicht op de ontwikkeling van deze jongeren na het aflopen van de OTS. Het beschreven probleem is om deze reden enkel gebaseerd op ervaringen uit de praktijk. Er zijn geen cijfers beschikbaar over het aantal jongeren dat hulpverlening nodig heeft maar dit zelf niet inziet en ook niet krijgt. Enkel is bekend dat de leeftijdsgrens van 18 jaar daadwerkelijk leidt tot belemmeringen in de hulpverlening aan een groep kwetsbare jongeren in de leeftijd van 18 tot 23 jaar. Deze groep bestaat vooral uit jeugdigen die nog niet in staat zijn om zelfstandig te functioneren, terwijl de Nederlandse wet hier wel van uit gaat (Steketee, Vandenbroucke & Rijkschroeff, 2009). Dit onderzoek is een eerste opstap naar het in kaart brengen van het probleem. Vervolgonderzoek omtrent het onderwerp voortgezette hulpverlening kan op deze onderzoeksgegevens voortborduren. Vervolgonderzoek zou kunnen bestaan uit het langdurig volgen van een groot aantal jongeren. Het is hierbij van belang dat deze jongeren ook nog gevolgd worden als zij meerderjarig zijn. Op deze manier kan een beeld gevormd worden van hoe het met hen gaat na de ondertoezichtstelling. Het is dan onder andere interessant om in kaart te brengen wat voor

(vrijwillige) hulp de jongere krijgt nadat hij 18 jaar is. Een knelpunt bij dit langdurig onderzoek zou zijn dat het lastig is om jongeren te motiveren voor deelname.

Het bereiken van de gezinsvoogden is in eerste instantie via de email verlopen. Omdat hier te gering op gereageerd werd, is er ook getracht de BSA-lijsten ingevuld terug te krijgen door telefonisch contact en door langs te gaan bij de betreffende gezinsvoogd. Goede informatieverstrekking over het doel van dit onderzoek maakte dat de gezinsvoogden het probleem herkenden en het belang zagen van hun medewerking. Het interviewen van de jongeren die in de steekproef van dit onderzoek vielen, ging niet zonder slag of stoot. Sommige jongeren waren weggelopen van hun woongroep, anderen wilden niet meewerken aan het onderzoek omdat zij negatief tegenover de gedwongen hulpverlening van de WSG staan. Door bovengenoemde redenen heeft dit onderzoek relatief veel ‘missings’. Het is mogelijk dat er door de ‘missings’ een vertekend beeld ontstaat. De jongeren die niet bereikt konden worden voor dit onderzoek zijn vermoedelijk de jongeren met meer probleemgedrag. De kans bestaat dat dit ook de jongeren zijn die zichzelf in hogere mate overschatten. Dit zou kunnen betekenen dat het verschil tussen de inschatting van het sociaal aanpassingsvermogen door de gezinsvoogd en door de jongeren in werkelijkheid nog groter is.

Het sociaal aanpassingsvermogen is gemeten door naar de mening van de gezinsvoogd te vragen. Een beperking hiervan is dat de score op sociaal aanpassingsvermogen volgens de gezinsvoogd beïnvloed kan worden door bestaande verwachtingspatronen. Mogelijk schatten andere personen in de omgeving van de jongere het sociaal aanpassingsvermogen anders in. Daarnaast moet bij onderzoeksvraag 2 rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat zelfoverschatting in alle doelgroepen voorkomt, en niet specifiek geldt voor de doelgroep van dit onderzoek.

Een beperking van dit onderzoek is de lage alpha van het BSA-interview. Dit wil zeggen dat de 18 interviewvragen niet met zekerheid hetzelfde begrip meten. Toch is gekozen om conclusies te trekken uit het interview, omdat de interviewvragen gebaseerd zijn op de stellingen van de BSA. De alpha van de originele BSA-lijst is zeer hoog, waardoor aangenomen kan worden dat de onderwerpen die aan bod komen wel degelijk tezamen het sociaal aanpassingsvermogen meten. In vervolgonderzoek kan gewerkt worden aan een interview met een hogere alpha, zodat uitspraken die op basis van het interview worden gedaan van grotere wetenschappelijke waarde zijn. Daarnaast zal in vervolgonderzoek rekening gehouden moeten worden met de randvoorwaarden voor het opstellen van een eigen onderzoeksinstrument. Hiervoor geldt dat een nieuw ontworpen instrument eerst in een testgroep moet worden afgenomen, waarna het vervolgens pas mag worden gebruikt in de

onderzoeksgroep. In dit onderzoek is hier geen mogelijkheid toe geweest, maar het advies is om hier in vervolgonderzoek in te investeren.

Het is mogelijk dat het beperkte sociaal aanpassingsvermogen van een jongere gecompenseerd wordt door protectieve factoren in de omgeving, zoals een grote betrokkenheid van ouders. In specifieke casussen kan dit betekenen dat er, ondanks een laag sociaal aanpassingsvermogen, geen voortgezette hulpverlening nodig is. In de toekomst zal dus te alle tijden gekeken moeten worden naar de totale context waarin de jongere zich bevindt. Een mogelijke manier om dit in kaart te brengen is door middel van een 'Eigen Kracht Conferentie'. Het sociaal aanpassingsvermogen alleen kan dus niet gebruikt worden als criterium om te stellen dat een jongere voortgezette hulpverlening nodig heeft. Indien het mogelijk wordt om voortgezette hulpverlening in te zetten na de ondertoezichtstelling, is het van groot belang dat er instrumenten ontwikkeld gaan worden die in kaart kunnen brengen in hoeverre voortgezette hulpverlening noodzakelijk is. Het doel hiervan is dat er een duidelijk beeld gevormd kan worden van de specifieke risicofactoren en protectieve factoren van elke jongere afzonderlijk.

Referenties

- As, van, A (2009). *Cliënttevredenheid bij de William Schrikker Jeugdbescherming*. Universiteit Utrecht.
- Beadle-Brown, J., Murphy, G., Wing, L., Gould, J., Shah, A., & Holmes, N. (2000). Changes in skills for people with intellectual disability: a follow-up of the Camberwell Cohort. *Journal of Intellectual Disability Research*, 44, 12-24.
- Blankman, K. (2002). *Onderbewindstelling ter bescherming van meerderjarigen. Het beschermingsbewind nader onderzocht*. Amsterdam, VU.
- Douma, J, C, H. (2006). *Mental Health Problems in Youths with Intellectual Disability: Need for help and help-seeking*. Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Hoekstra, E. (2010). Het zwarte gat na het achttiende jaar. *Jong aan de amstel*, 10, 7.
- Kooijman, H. (2009). Het zwarte gat na 18. *Jeugdenco*, 6, 8-11
- Kraijer, D., & Plas, J. (2006). Intelligentie. In D. Kraijer & J. Plas (Eds.), *Handboek psychodiagnostiek en beperkte begaafdheid* (pp. 123-200). Amsterdam: Pearson.
- Kraijer, D., & Plas, J. (2006). Sociale redzaamheid. In D. Kraijer & J. Plas (Eds.), *Handboek psychodiagnostiek en beperkte begaafdheid* (pp??)
- Stoll, J., Bruinsma, W., & Konijn, C. (2004). *Nieuwe cliënten voor bureau jeugdzorg*. NIZW Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn.

- Landelijk Kenniscentrum LVG (2005). Beoordeling van beperkingen in de sociale aanpassing van LVG-jeugdigen.
- Lekkerkerker, L., & Schouten, R. (2009). *Instrument 'Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen' (BSA)*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Lemon, C., & Lemon, J. (2003). Community-based cooperative ventures for adults with intellectual disabilities. *The Canadian Geographer*, 47, 414–428.
- Linden, van der, A.P., Siethoff, ten, F.G.A. & Zeijlstra-Rijpstra, A.E.I.J. (2009). Maatregelen van het burgerlijk wetboek. In A.P. van der, Linden, F.G.A. ten, Siethoff & A.E.I.J. Zeijlstra-Rijpstra (Eds.). *Jeugd en recht* (pp.125-155). Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Moonen, X. & Verstegen, D. (2006). LVG-jeugd met ernstige gedragsproblematiek in de verbinding van praktijk en wetgeving. *Onderzoek en Praktijk. Tijdschrift voor de LVG-zorg*, 1, 23-28.
- Power, A. (2008). Caring for independent lives: Geographies of caring for young adults with intellectual disabilities. *Social Science & Medicine*, 67, 834–843.
- Schouten, R., Lekkerkerker, L., & Konijn, C. (2009). *Ontwikkeling van en onderzoek naar het instrument Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut.
- Soenen, S., Van Berckelaer-Onnes, I., & Scholte, E. (2009). Patterns of intellectual, adaptive and behavioral functioning in individuals with mild mental retardation. *Research in Developmental Disabilities*, 30, 433–444.
- Steketee, M., Vandenbroucke, M., & Rijkschroeff, R. (2009). (Jeugd)zorg houdt niet op bij 18 jaar. Verwey-Jonker Instituut.
- Verstegen, D. (2005). Zorg voor mensen met een lichte verstandelijke handicap met meervoudige problematiek. *Onderzoek & Praktijk. Tijdschrift voor de LVG-zorg*, 1, 5-8.
- Vilans (2007). Mentorschap in perspectief; Landelijke ontwikkelingen. Gevonden op 11 november 2010 op: <http://www.vilans.nl/smartsite.dws?ch=&id=72576>.

Summary

According to the law, the day a teenager turns eighteen years old, he or she becomes an adult. This means that possible family supervision expires. Youth protection agencies have only limited possibilities to support these new adults. The William Schrikker Youth Protection Agency states that for teenagers with a mild cognitive disability it is important that support and safety measures do not expire after they turn eighteen years old. Instead, measures should be extended for an indefinite period of time. As a result, the main research question of this thesis is: *How important are support and safety measures for teenagers that are supervised by the William Schrikker Youth Protection Agency after they turn eighteen years old?* To answer this research question, social adaptability of fifteen to seventeen year old teenagers of the William Schrikker Youth Care Agency and the Dutch Youth Care Office have been examined by asking teenagers and supervisors to fill in a social adaptability assessment called 'Beoordeling Sociaal Aanpassingsvermogen (BSA)'. This study shows that the social adaptability of teenagers of the William Schrikker Youth Care Agency is less developed than the social adaptability of teenagers of the Dutch Youth Care Office. Teenagers with a cognitive disability score lower in social adaptability than children without a cognitive disability. Finally, this research shows that teenagers rate their social adaptability higher than their supervisors. According to these results extended support and safety measures are important for teenagers with a cognitive disability.